

צ"ח א ב מ"י פ"ה מה"ל
מעלה הלכה ו:
צ"ב ג מ"י ש"פ סי' מה"ל
שמים הל' ז סמג עין
פג טו"ע ח"מ ס' קנה
סניף ז:
ק ד מ"י פ"ג מהלכות
שמעתי הל' ה סמג לאוין
רסו:
קא ה מ"י שס הל' ז:

רבינו גרשום

מצר שהחזיקו בו רבים
אסור לקלקלו. ואבותיו
ואבות אבותיו החזיקו בו
מכמה שנים: לבתר דנפק
רב פפא אמר רב הונא אמאי
לא אמרי ליה כאן בתוך שש
עשרה. סמוך למצור אם
נטוע ויוצאין שרשין מתחת
ונכנסין לשהה חבירו קוצץ
ויווד וקא חזק לט"ז אמה
שהחזיקו כותן ושבו נכנסין
שרשיו מתחת לשהה חבירו
אמר רב יהודה דאסור
לקלקלו:
פ"ב אבאין בשל הקדש
בשהה הקדש לא נהני מן
מן השרשין (בבבבבב) א
אבל הנהנה מהן כדון הקדש
היינו ולא מועלין דבתר
אילן אולי דשל הדיות הוא
ומשה' מה שקוצצין מן
השרשים יתן לבעל האילן:
ושל הקדש. אילן הקדש:
לעולם בתר אילן אולי
שרשים. ואמאי אין מועלין
בסיפא משום דאדוות
השרשים של הקדש שבאין
בשהה הדיות בגידולין:
הקדש הבאין לשהה הדיות
לאחר שהוקדש עסקין
ומשה' אין מועלין דבתר
אין מועלין בגידולין (ז)
דאמר אבתי הקדש קירות
ואנו נתר גמזיות. ורבינא
אמר. לעולם בתר אילן
אולינן ומשה' לא מועלין
ודקא קשיא לך בסיפא
אמאי לא אולינן בתר אילן
ומועלין הא לא קשיא
דרישא משום הכי אין
מועלין דנטוע הוא פחות
מט"ז אמה סמוך למצור
אמאי לוינא למימר ריניק
הוא משל הקדש לא מועלין
הדיות מ"ז אמת הוא נטוע
הליכא למימר דמשה' שהיא
הקדש הן הדואלי שרשה
רווח כל כך מי שקוצץ
אוחן שרשין שהן לטוף ט"ז
אמה אין מבחיש כלום
באלן משה' אין מועלין.
ומתני' דקמתו היצוה שן מי
אם בתוך ט"ז אמה חופר
קוצץ הן של בעל האילן
ואם חזן לט"ז אמה חופר
הקוצץ הן של בעל
הקרקען: אמר עולא אילן
הסמוך למצור של שדה
חבירו בתוך ט"ז אמה.
שרשיו יונקין משרה חבירו
ואין מבאי מפירותיו
בכורין ואין יכול לקרות
את ראשית פרי האדמה
אשר נתתה לפי שיונק
משרה אחרים: מנא ליה
לעולא דאילן יונק ככל
צדיו עד שש עשרה אמה
אילימא מדרתן במס'
שביעית עשר נטועות
המפורזין בתוך בית אמה
לפי שהנטיעות הן בחירות
צריך להקן ערב ששית
הנכנסת לשביעית כדי שלא
יתקלקלו לפי שאין חורשין

עד דאמרי ליה הא דאמר רב יהודה מיצר שהחזיקו בו.^א מימה מאי
מיימי מרבי יהודה דרביס שאני^ב דאי לאו הכי קשיא מתני' דקמני
קוץ ויווד ופירש ר"ח ורבי"ס דרביס החזיקו במלגריה דרב הונא
וצרשמו דאי לאו הכי אין חוקמו מועלת כדמשמע בהמניח (ב"ק
דף כח. וסג) ואמא רב הונא וקא חפר
צרשות הרביס וקצן שרשים דרב פפא
ומשום הכי פריך מדרב יהודה דכיון
שהחזיקו צו רביס אינו רשאי לחפור
והא דקאמר אמאי לא אמרי ליה
כאן צמון שש עשרה אמה וכו'
ה"פ כלומר כי קאמר רב יהודה מנר
שהחזיקו צו רביס אסור לקלקלו ה"מ
מוך ט"ז אמה אכל חזן לט"ז אמה
מותר לקלקלו כיון שמניח ט"ז אמה
כדון רשות הרביס^ג וצסוף חוקמ
הבתיס (לקמן דף ס:). דלסר רבי יוחנן
לדמס שכנס מוך שלו להמיר כמליס
במקומן^ה אע"ג דאיכא רווחא כדמשמע^ו
המס אליבא דר"ל הכא איכא רווחא^ז
רווחא דקאמר המס^ח שזינו סומס
כל רשות הרביס אכל ליכא רווחא
ט"ז אמה אכל אי איכא רווחא ט"ז
אמה מודה רבי יוחנן דמותר לקלקלו
ומחיר כמליס למקומן כדאמר הכא
קשה מנאי קאמר רב פפא
אמרי ליה מכולהי מאי כולהי ומפרש
ה"ר מנחם דמכולהי היינו מכל הני
דמתני' אס האילן קדם לא יקוד ספק
כו' ולא יכלי ליה שהיה דומה אומו
דמייירי צזילן עצמא אכל השרשים
יקוד ור"מ מפרש דרב הונא היה קוץ
ולוקח השרשים לעצמו וא"ל רב
פפא מנאי הא כלומר^א למה אמה
שלש השרשים לעצמך א"ל דמתן קוץ
ויווד וכיון שצדן אי קוץ כמו כן
יהו העניס שלי ואמרי ליה מכולהי
היינו הנהו דמיימי הכא והיהא דמיימי

לקמן שרשי אילן הדיות הבאים כו' דמיינה מוכח לקמן דהעניס שלו
דקמני צמתני' היינו של בעל האילן ולא יכלי ליה שדה לו כדדחי
ליה לקמן עד דל"ל מרבי יהודה כו' דנהי שלא תועיל חוקמי כחוקת
רביס לענין שלא רשאי לקוצו לענין זו מיהא תועיל שיהו
העניס שלי ומסקינא אמאי לא אמרי ליה חזן לשש עשרה יש להיות
העניס שלי כדאמר רבינא לקמן כאן מוך שש עשרה כו':
א"ר אבא בגידולין הבאין אחר מבאין. ויש ספרים דגרסי מידי
איריא הא בגידולין וכל זה מדברי המקשה כלומר על כרחך
לא תוכל לפסוק מכלן דבגידולין הבאין לאחר מכלן איירי ואי צתר
אילן אזלינן רישא אשמעינן דאין נהנין וסיפא אשמעינן דאין מועלין
ואי צתר קרקע אזלינן רישא אשמעינן דאין מועלין וסיפא דאין נהנין
בגידולין וא"ת הריא צבא דאשמעינן דאין מעילה בגידולין לשמענין
של הקדש הבאין בשל הקדש דהוי רבותא טפי וי"ל דנקט הכי משום
אדך צבא דאשמעינן דאין נהנין^א דהוי רבותא טפי שאין הכל של הקדש ור"מ לא גריס אלא והמתוך הוא דקאמר הכי דמוקי סיפא דאין
מעילה בגידולין^ב והא דלא נקט דשל הקדש צבא של הקדש דעבי למינקט דומיא דרישא דאין הכל דהקדש אלא חד דהקדש וחד דהדיות אכל
אי צתר קרקע אזלינן ורישא אשמעינן דאין מעילה בגידולין ליתני רישא של הקדש צבא של הקדש דאין מיושב כל כך לומר תנא רישא אגב
סיפא כמו תנא סיפא אגב רישא: **ר"ב** אבא אמר לא קשיא כאן תוך ט"ז בו'. רישא צמון ט"ז אמה דבתר אילן אזלינן וסיפא חזן לט"ז
אמה דבתר קרקע אזלינן^א ואס תאמר וליתני אידי ואידי תוך ט"ז וליתני סיפא מועלין אי נמי אידי ואידי אחר ט"ז וליתני צרישא מועלין וי"ל
דתנא הכי לאשמעינן דבתרתייהו צין צמון ט"ז אמה צין חזן לט"ז אמה לא נהנין ולא מועלין: **ג'ר"ך** הוא ואין מביאין ממונו בכוריים. פי'
ר"ח משום דאין מביאין גול על גבי המוצא שנאמר אני ה' שונא גול צעולה (ישעיה סא) ומכיד והבאתם גול וגו' (מלאכי ב) ולית לך דעולא
דהא דהיא פסקין כרבי יוסי דלמר זה נוטע צמון שלו כו' וא"ת לפירושו עולא כמאן סבר דכרצנן נמי לא היו דרצנן לא צעו הרחקה אלא
ד' אמות ועולא שש עשרה אמה וי"ל דעולא הוי מוקי מתניתין צנומא כדמוקי לה צריש פירקין ולהכי לא צעי אלא ד' אמות ומיהו קשיא
לרבי ינחק דפריך לקמן לעולא מהקונה אילן וקרקעו מציא וקורא מאי לאו כל שהוא ומאי קושיא שאני התם שקנאו ולא הוה גולן וגרעה כפי'
הקונטרס^ב ד'ע"ג דמותר לסמוך אין מביאין ממונו צבורים דעבינן אשר תציא מארץ^ג ולקמן דלמר אילן הסמוך מציא וקורא שעל מנת כן
הנחיל יהושע את הארץ לא קאמר שעל מנת כן הנחיל שיהא מותר לסמוך דבלאו הכי שרי אלא על מנת כן הנחיל שיהא חסוב כמו מארץ
ויכול לומר (ס) אשר נתת לי: **ע"ש** נטיעות המפורזות בו'. צסוכה (דף לז). אמר עשר נטיעות וערבה וניסוך המיס הלכה למשה מסיני
ודוקא עשר לתוך בית סאה אכל פחות אין לריכין חרישה כל כך וכן נמי אס היו צבית סאה יותר מעשר נטיעות אין חורשין לפי שעומדין ליעקר:
כמה

שהחזיקו צו רביס. לעשותו להן דרך אסור לקלקלו אע"פ שהוא של
יחיד. ואנא נמי הא לחזיקי ליה: **לכסר דנפק**. רב פפא: **אמר**. רב הונא
אמאי לא אמרי ליה: **צמון שש עשרה אמה**. לאילן הויא חוקה דאילן
אכל חזן לשש עשרה אמה אין חוקמו חוקה שאע"פ ששרשיו מתפשטין
כ"ה אמה אינן יונקין אלא צמון ט"ז
אמה סמוך לאילן וכדאמרינן לקמן
ואנא (ס) הוא חזן לט"ז אמה קייננא:
ו' דדייצא. דמן הדייצ: **לא נהנין**.
מדרבנן: **ולא מועלין**. אס הנהה
לא מעל אלמא לא קדשי: **מידי**
איריא. מסקנא דקושיא הוא. כלומר
מכולה לאו איריא היא לא למשמע
מינה צתר אילן ולא למשמע מינה
צתר קרקע דטעמא משום דהך
שרשים גידולים הבאים לאחר שהוקדש
האילן הוא ואיכא למי"ד צמנ' מעילה [ג].
אין מועלין בגידולין אפי' שרשי הקדש
בשדה הקדש: לא נהנין איצטריכא
ליה: **רבינא אמר לך**. רישא דקמני
צתר אילן אזלינן היינו צמון ט"ז
אמה וסיפא דקמני של הקדש צאין
צמון של הדיות לא מועלין היינו
מוך לט"ז: **גולן הוא**. שיונק משרה
חבירו: **ואין מביאין ממונו צבורים**.
אין לרץ להביא ממונו צבורים דעבינן
אשר תציא מארץ (דברים טו): **עשר**
נטיעות מפורזות צבית סאה. לארכו
ולרחבו כולן צבוח יונקות מכל צית
סאה וכולס"ו צריך להס ומותר לחורשו
ערב שביעית עד ראש השנה שהלכה
למשה מסיני הוא. וצית סאה חמשים
אמה על חמשים אמה שהא ממשכן
קרוי צית סאמיס הוא מנא על
חמשים: **כמה הוי להו**. צית סאה פי
עבדת (ס) להו רצועה של אמה רוחב:
תרי אלפים וחמש מאה גרמידי.
שהרי יש כאן ג' רצועות של חמשים

אמה ועולות לאלפים וחמש מאות אמה חלוק אותן לעשר אילנות
תמצא לירוף קרקע יניקת כל אילן ואילן צין הכל מאתן וחמשינן אמה
אורך צאמה רוחב: **הא לא הוי דעולא**. דשיעור עולא נפיס
דלמר דאילן יונק שש עשרה (א) לכל זד הרי ל"ב על ל"ב עשה מהן
רצועה אחת של אמה רוחב כאשר עשית מצית סאה תמצאנה של אלק
וכ"ד אמה שהרי יש כאן שלשים ושתיס רצועות כל אחת ואחת ל"ב
אמה: **ואלא מדרתן שלשה אילנות**. גדולים שיונקים יותר מן הנטיעות
ומפורזין צבית סאה לארכו ולרחבו צבוח אע"פ (ס) שאינו של אדם אחד
אלא של שלשה צני אדם מנטרפין להיות שדה אילן ולחרוש כל צית
סאה בצבילן ערב שביעית עד עזרת כדון שדה אילן ואס לאו אין
חורשין אלא כל אחד כדי לרכו דהיינו תחתיו ותוצה לו כמלא אורה
וסלו והשאר הוי שדה הלצן ואין חורשין אותו אלא עד הפסח:
צית

א. פירש רש"י ז"ל ואנא
נמי אחזיקי לי. רמב"ן.
ב. אבל ביחיד מותר
לקלקלו. ג. [ב]מקום
שהחזיקו בו בני רשות
הרבים. ד. [ו]אניכבר
הנחתי להם דרך רחב ט"ז
וחזן לט"ז אני חופר.
ה. ואמרינן מ"ט
דרבי יוחנן כדבר יהודה
דאמר רב יהודה מיצר
שהחזיקו בו רבים אסור
לקלקלו. ס. ו. אילמא
לר' יוחנן הא דתר יהודה
אפי' באיכא רווחא הוא.
ז. אע"פ שיש לך
לקין. ח. בהם
מדרבנן משום מעילה
ברעבא.
ט. [ו]אכתי מצוין למילף
מישא דבתר אילן אזלינן.
י. שהוא עיקר
ניקוטו וכגופו חשוברין.
יא. דלא חשיבו
כלום. יב. שפירש
אין מביאין ממונו בכוריים
אין צריך להביא. יג. אמר
כי לגבי זה דינו
כגולן שאין צריך להביא
ממונו בכוריים. יד. יעב"א.

מוסף תוספות

רבינו גרשום (המשך)
בשביעית יהיו חורשין כל
בית סאה (שהן נטיעותיהן)
בשבילן ל' יום קודם לראש
השנה ועד ראש השנה הרכי
ק"ל ערב שביעית דהיינו
שנה ששית הנכנסת
בשביעית לא חורשין כלל

כיון שיש יום לפני ראש השנה כדרכה בחריש ובקציר תשובת אס אינו ענין לשביעית עצמה שכבר נאמר והשביעית תשטמנה ונשטמה
וכי' שוך לא תורע וכרמן לא תחורש וקציר ענין לחריש ולקציר של שנה ששית הנכנסת לשביעית ענין לחורש רשאי לקצור ולחרוש לצורך שמינית אבל הני נטיעות כדי שלא יתקלקלו היו חורשין עד ראש
השנה הנכנסת שביעית:

א. [ג]יל למתלה צין הקדש
צבל הטהה מן לא מועלין
דמס אילן אילן: (ז) כיה
לשון גמנ' פסקמס דף ט
ע"ס: